

Zamonaviy Tasviriy San'at Pedagogikasida Interdissiplinar Yondashuvlar

Kamolova E'zoza Iskandar qizi

Navoiy Davlat Universiteti

70110501 – Tasviriy san'at magistratura ta'lim yo'nalishi

1-bosqich magistranti

ANNOTATSIYA: Mazkur maqolada zamonaviy tasviriy san'at pedagogikasida interdissiplinar yondashuvlarning mohiyati, ularning ta'lim jarayoniga integratsiyasi hamda o'quvchilarning ijodiy kompetensiyalarini shakllantirishdagi o'rni yoritilgan. Shuningdek, san'at ta'limi jarayonida fanlararo aloqadorlikni kuchaytirish orqali o'quvchilarning estetik, mantiqiy va tahliliy tafakkurini rivojlantirish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Maqolada S. A. Shovdirovning tasviriy san'atni o'qitishda innovatsion va kompetensiyaga yo'naltirilgan metodlarni qo'llashga doir ilmiy ishlari asos sifatida olingan. Tadqiqot natijalari interdissiplinar yondashuv san'at ta'limini zamonaviy talablarga moslashtirishda muhim omil ekanini ko'rsatadi.

KALIT SO'ZLAR: tasviriy san'at pedagogikasi, interdissiplinarlik, innovatsion yondashuv, kompetensiya, integratsiya, san'at ta'limi, Shovdirov S. A.

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya davrida ta'lim tizimi, xususan, tasviriy san'at pedagogikasi sohasida ham yangicha yondashuvlarni talab qilmoqda. Zamonaviy san'at ta'limi nafaqat estetik idrokni shakllantirish, balki o'quvchilarda ijodiy fikrlash, tahlil qilish va turli fanlar o'rtasidagi aloqadorlikni anglash kompetensiyalarini rivojlantirishni ham maqsad qilib olgan. Shu nuqtai nazardan, **interdissiplinar yondashuvlar** — ya'ni tasviriy san'atni boshqa fanlar bilan uzviy bog'liq holda o'qitish — o'quvchilarning bilim doirasini kengaytiradi va san'atni hayotiy, amaliy jihatdan idrok etishga yordam beradi.

Tadqiqotchi **S. A. Shovdirov** o'z ilmiy ishlarida san'at ta'limida metod tanlash mezonlari, “flipped classroom” texnologiyasidan foydalanish, o'quvchilarda tasviriy savodxonlik kompetensiyalarini shakllantirish masalalariga alohida e'tibor qaratgan [Shavdirov, 2017; 2023; 2024; 2025]. Uning qarashlari zamonaviy pedagogik jarayonlarda innovatsion va integrativ metodlarni qo'llash zarurligini ko'rsatadi.

Zamonaviy ta'lim konsepsiyalarida fanlararo integratsiya, loyiha asosidagi o'qitish va ijodiy muammolarni hal qilishga yo'naltirilgan yondashuvlar san'at

ta'limini yangilashning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Shu sababli, tasviriy san'at o'qituvchisining kasbiy tayyorgarligida interdissiplinar yondashuvlarni samarali qo'llash bo'yicha ilmiy-nazariy asoslarni ishlab chiqish dolzarb masala bo'lib qolmoqda.

Zamonaviy ta'lim jarayonida fanlararo integratsiya va interdissiplinar yondashuvlar shaxsning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Tasviriy san'at pedagogikasida bu yondashuv nafaqat o'quvchilarning estetik idrokini, balki ularning mantiqiy, analitik, madaniy va kommunikativ kompetensiyalarini ham rivojlantirishga xizmat qiladi. Interdissiplinarlik — bu faqat fanlararo bog'liqlik emas, balki turli bilim sohalarini yagona ijodiy jarayonga birlashtirishdir. Bu yondashuv orqali san'at ta'limi faqat chizmachilik yoki rasm chizish bilan cheklanmay, balki tarix, texnologiya, ekologiya, matematika, psixologiya kabi fanlar bilan ham o'zaro aloqadorlikda olib boriladi.

Tasviriy san'at o'qitish jarayonida interdissiplinar yondashuvlar o'quvchilarning real hayotiy muammolarni badiiy vositalar orqali hal etish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Masalan, ekologik mavzuda rasm ishlash orqali o'quvchilar nafaqat badiiy mahorat, balki ekologik madaniyatni ham o'zlashtiradilar. Bu esa san'at ta'limining amaliy, gumanistik va tarbiyaviy ahamiyatini yanada oshiradi. Shu jihatdan, S. A. Shovdirovning "Analyzing the sources and consequences of atmospheric pollution: A case study of the Navoi region" (2024) nomli maqolasida san'at orqali ekologik ongni shakllantirish masalasiga e'tibor qaratilgan. Muallifning fikricha, tasviriy san'at darslarida atrof-muhit muammolarini badiiy ifodalash o'quvchilarni ekologik mas'uliyatga o'rgatadi va ularning estetik qarashlarini ijtimoiy faol pozitsiya bilan uyg'unlashtiradi.

Shovdirov (2025) tomonidan ilgari surilgan "flipped classroom" (teskari sinf) texnologiyasi ham san'at ta'limida interdissiplinar yondashuvni amalga oshirishda samarali metodlardan biridir. Bu texnologiya o'quvchilarning mustaqil o'rganish faoliyatini rag'batlantiradi, ularni o'z bilimini amaliy mashg'ulotlar orqali mustahkamlashga undaydi. Masalan, o'quvchilar darsdan avval tarixiy san'at asarlarini o'rganib chiqib, dars jarayonida ularning badiiy ifodasini mustaqil yaratishadi. Natijada, tarix, madaniyatshunoslik va tasviriy san'at o'rtasida tabiiy integratsiya yuzaga keladi.

Shovdirov S. A. o‘zining 2017-yilgi ishlarida tasviriy san’at ta’limida o‘qitish metodlarini tanlashda shaxsga yo‘naltirilgan, ijodiy va kompetensiyaviy yondashuvlarning ustuvorligini ta’kidlaydi. Unga ko‘ra, metod tanlash jarayoni o‘quvchilarning yosh xususiyatlari, badiiy idroki, shaxsiy qiziqishlari va mustaqil fikrlash qobiliyatlarini inobatga olishi zarur [Shavdirov, 2017]. Bu qarashlar interdissiplinar yondashuv bilan bevosita bog‘liq, chunki har bir fan bilan integratsiya qilinayotgan dars shaxsning turli qobiliyatlarini uyg‘un rivojlantirish imkonini beradi.

Zamonaviy pedagogika fanida “integrativ ta’lim” tushunchasi keng qo‘llanmoqda. Bu yondashuv o‘quvchilarning bilimlarini alohida sohalarda emas, balki yagona kontekstda — hayotiy, madaniy va ijtimoiy holatlar bilan bog‘liq tarzda shakllantirishni nazarda tutadi. Masalan, san’at darsida matematika elementlarini (kompozitsiya simmetriyasi, geometrik shakllar, proporsiya), biologiya yoki fizika bilimlarini (ranglar sintezi, yorug‘lik va soya qonuniyatlari) o‘rgatish orqali o‘quvchilar bir vaqtning o‘zida bir nechta fan asoslarini puxta o‘zlashtiradi. Bu esa bilimlarning chuqurligi va amaliy qiymatini oshiradi.

Shovdirov va Ibraimov (2023) o‘z tadqiqotlarida san’at savodxonligi kompetensiyalarini shakllantirishda nazariy va amaliy mashg‘ulotlarni uyg‘unlashtirish zarurligini ko‘rsatadi. Ularning fikricha, san’at ta’limida nazariy bilimni faqat yod olish emas, balki uni amaliy jarayonda qo‘llash orqali mustahkamlash interdissiplinarlikning eng muhim ko‘rinishlaridan biridir. Masalan, “Tabiat va inson uyg‘unligi” mavzusidagi rasm ishlash jarayonida o‘quvchilar ekologiya, biologiya va san’at bilimlarini birlashtirib ijod qiladi.

Interdissiplinar yondashuvning yana bir muhim jihati — bu o‘quvchilarda ijodiy va tanqidiy fikrlashni shakllantirishidir. San’at ta’limida bu fikrlash turlari tahlil, solishtirish, muqoyasa qilish, sintez qilish jarayonlari orqali shakllanadi. Masalan, o‘quvchilarga biror tarixiy davrda yaratilgan san’at asarini tahlil qilish topshirig‘i berilganda, ular nafaqat badiiy shaklni, balki tarixiy sharoit, ijtimoiy g‘oya va texnologik vositalarni ham o‘rganadilar. Bu esa fanlararo fikrlashni rivojlantiradi. Shovdirov (2023) o‘z maqolasida tasviriy savodxonlikni shakllantirish jarayonida o‘quvchilarning mantiqiy va abstrakt fikrlashini rivojlantirishni muhim omil sifatida ko‘rsatgan.

Bundan tashqari, zamonaviy tasviriy san’at pedagogikasida raqamli texnologiyalarni qo‘llash ham interdissiplinar yondashuvning ajralmas qismiga

aylanmoqda. Raqamli dizayn, multimedia, 3D modellashtirish, virtual muzeylar bilan ishlash o'quvchilarga nafaqat badiiy ko'nikmalar, balki axborot texnologiyalari savodxonligini ham beradi. Bu esa san'at ta'limining zamonaviy mehnat bozori talablariga moslashuvini ta'minlaydi. Shovdirov (2023–2025) ishlari bu yo'nalishda o'qituvchilarning zamonaviy metodik tayyorgarligini kuchaytirish zarurligini ta'kidlaydi.

Interdissiplinar yondashuv shuningdek, ta'lim jarayonida kommunikativ va jamoaviy kompetensiyalarni rivojlantirishda ham muhimdir. San'at loyihalari, guruhiy ijodiy ishlar o'quvchilarning o'zaro fikr almashuvi, bir-birining ishini baholashi va ijodiy hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini shakllantiradi. Bu jarayon nafaqat pedagogik, balki psixologik jihatdan ham shaxsiy rivojlanishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shovdirov (2017, 2018) o'z ishlarida san'at darslarida o'quvchilarning psixologik holatini inobatga olgan holda interfaol metodlardan foydalanishning samaradorligini asoslagan.

Shuningdek, interdissiplinarlik san'at ta'limida milliy qadriyatlar va madaniy merosni o'rganishda ham katta ahamiyat kasb etadi. Mahalliy tarix, xalq amaliy san'ati, milliy naqshlar, urf-odatlar va xalq og'zaki ijodini boshqa fanlar bilan bog'liq holda o'rganish o'quvchilarda milliy o'zlikni anglash, madaniy identifikatsiya va vatanparvarlik hissini kuchaytiradi. Shovdirov (2017, 2023) o'z ishlarida tasviriy san'atni milliy qadriyatlar bilan bog'lash o'quvchilarning badiiy tafakkurini boyitishini ta'kidlaydi.

Umuman olganda, zamonaviy tasviriy san'at pedagogikasida interdissiplinar yondashuvlarni joriy etish o'quv jarayonini faollashtiradi, o'quvchilarni mustaqil va ijodiy fikrlashga undaydi, ta'limni amaliy hayot bilan bog'laydi. Bu yondashuv o'qituvchilardan yuqori darajadagi kasbiy tayyorgarlik, innovatsion fikrlash va o'z ustida muntazam ishlashni talab etadi. Natijada, san'at ta'limi tizimi nafaqat estetik bilim beruvchi soha, balki shaxsning har tomonlama intellektual va ma'naviy kamolotiga xizmat qiluvchi muhim pedagogik maydonga aylanadi.

Yuqoridagi tahlillardan ko'rinadiki, zamonaviy tasviriy san'at pedagogikasida interdissiplinar yondashuvlar o'quvchilarning ijodiy, mantiqiy va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirishda asosiy omillardan biridir. Bu yondashuv san'at ta'limini faqat badiiy ko'nikmalar bilan cheklab qo'ymaydi, balki uni fanlararo bilimlar tizimi bilan boyitadi. Shovdirov S. A. ilmiy ishlari shuni ko'rsatadiki, tasviriy san'at

darslarida integratsion metodlarni qo'llash o'quvchilarning mustaqil fikrlashini, analitik tahlil qilish qobiliyatini va estetik dunyoqarashini kengaytiradi.

Interdissiplinarlik orqali o'quvchilarda ekologik, madaniy, tarixiy, texnologik va ijtimoiy jarayonlarni badiiy vositalar orqali anglash imkoniyati yaratiladi. Bu esa ta'limni hayot bilan uyg'unlashtiradi va san'atni jamiyat taraqqiyoti bilan bog'laydi. Shuningdek, "flipped classroom" texnologiyasi, loyihaviy ta'lim, raqamli dizayn kabi metodlarni joriy etish o'quv jarayonining innovatsionligini oshiradi.

Demak, zamonaviy tasviriy san'at pedagogikasida interdissiplinar yondashuvlar — bu san'atni o'qitishda yangi bosqich bo'lib, u o'quvchilarni nafaqat estetik jihatdan, balki ijtimoiy, ma'naviy va intellektual jihatdan ham yetuk shaxs sifatida shakllantirishga xizmat qiladi. Kelgusida pedagogik jarayonda ushbu yondashuvlarni tizimli ravishda tatbiq etish va o'qituvchilarni shu yo'nalishda tayyorlash zamon talabi hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Шавди́ров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности // *Педагогическое образование и наука*. – 2017. – №2. – С. 109–110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons // *Eastern European Scientific Journal*. – 2017. – №1. – P. 131–134.
3. Shovdirov S. Analyzing the Sources and Consequences of Atmospheric Pollution: A Case Study of the Navoi Region // *E3S Web of Conferences*. – EDP Sciences, 2024. – Vol. 587. – P. 02016.
4. Shavdirov S. Method of Organization of Classes in Higher Education Institutions Using Flipped Classroom Technology // *AIP Conference Proceedings*. – AIP Publishing LLC, 2025. – Vol. 3268. – №1. – P. 070035.
5. Шавди́ров С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари // *Современное образование (Узбекистан)*. – 2017. – №6. – С. 15–21.
6. Shovdirov S. A. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari // *Inter education & global study*. – 2024. – №1. – P. 8–14.
7. Ibraimov X., Shovdirov S. Theoretical Principles of the Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students // *Science and Innovation*. – 2023. – Vol. 2. – №B10. – P. 192–198.

8. Шавдиров С. А. Изобразительному и прикладному искусству // *International Scientific Review of the Problems and Prospects of Modern Science and Education*. – 2018. – С. 84–85.

9. Shovdirov S. Tasviriy savodxonlikka oid o'quv kompetensiyalarni shakllantirishda o'quvchilarni mantiqiy va abstrakt fikrlashga o'rgatish // *Евразийский журнал академических исследований*. – 2023. – Т. 3. – №12. – С. 193–196.

10. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in the Process of Teaching Fine Arts // *International Journal on Integrated Education*. – 2023. – Vol. 4. – №3. – P. 60–66.

GLOBAL SCHOLARS
SCIENTIFIC PUBLISHING

